దక్షిణ పళ్ళెం

గోపాలం నాన్నని, 'గోపాలం నాన్న' అనటం, గోపాలం నాన్నకి ఇష్టం వుండదు "వాడు నా కొడుకు కాదు, దొంగ గాడిద కొడుకు" అంటాడు.

గోపాలానికీ ఇష్టం వుండదు — "వాడు మా నాన్నాకాడు, గీన్నా కాడు. యముడు! రాక్షసుడు! దరిద్రుడు!" అంటాడు.

అసలు, గోపాలం పుట్టినప్పుడు, వాళ్ళ నాన్నకి పదెకరాల పొలం వుండేది. గోపాలాని కిప్పుడు ఇరవై యేళ్ళు. వాళ్ళ నాన్నకిప్పుడు వొందెకరాల పొలం వుంది!

గోపాలం ఆరో క్లాసుతో చదువు మానేశాడు. ఏడో క్లాసు పుస్తకాలు కొనటానికి వాళ్ళ నాన్నకి ప్రాణం వొప్పలేదు. "చదు వెవడిక్కూడెట్టింది? నాగలెత్తుకుని చేలోకి రా" అన్నాడు కొడుకుని.

అప్పట్లో గోపాలానికి చదువు మానెయ్యటం బ్రహ్మానందంగా వుంది. ఇప్పుడేడుస్తాడు, చదువు కుంటే ఈ కొంప వొదిలి ఎటన్నా పోయేవాణ్ణి కదా అని.

గోపాలం చాలాకాలం కిందట ఎటో పారిపోయే వాడే. అతని రోగిష్టి తల్లీ, అమాయకపు చెల్లెలూ, అతన్ని ఎటూ పారిపోలేని మమతాను బంధాలతో కట్టిపడేశారు. గోపాలం చాలా చిన్నప్పుడెప్పుడో చుట్టాల డబ్బులతో 'మాయాబజారు' సినిమా చూశాడు. అందులో ఘటోత్కచుడు వేషం వేసి నాయన మింగబోయే మిఠాయి వుండల రాసులన్నీ చూస్తే, గోపాలానికి చెప్పలేని ఉక్రోషం వచ్చింది. జీవితంలో వొక్కసారన్నా అలాంటి మిఠాయి వుండలు తినాలని, పోనీ నిజం మిఠాయిని కళ్ళతో చూడాలని, మహా కోరిక పుట్టింది. ఇంటికొచ్చి వాళ్ళమ్మకి చెప్తే — "అయ్యో, మనకి అంత అదృష్టం కూడానా నాయనా?" అని కళ్ళ నీళ్ళు పెట్టుకుంది.

గోపాలం కరిగి — "పోనీ వొద్దులేమ్మా! మిఠాయి తింటేనే గొప్పా ఏంటి? అయినా అవన్నీ బొమ్మ మిఠాయి వుండలే కదా!" అని నవ్వి వాళ్ళమ్మ దిగులు పోగొట్టాననుకున్నాడు.

తర్వాత ఏడెనిమిదేళ్ళకి గోపాలానికి తనివిదీరా మిఠాయి తినే భాగ్యం దొరికినట్టే దొరికి జారి పోయింది. గోపాలం చెల్లెలు సీత పెళ్ళిలో నాలుగు మళ్ళ మిఠాయీ, జిలేబీలూ అర్ధరాత్రి రహస్యంగా చేయించాడు వాళ్ళ నాన్న. తెల్లారేప్పటికి ఆ గంపలన్నీ మిద్దెగదిలో దాచి, ఆ గది తాళంచెవి ఇనప్పెట్టెలో పెట్టి, దాని తాళంచెవి కావిడి పెట్టిలో పెట్టి దాని తాళం చెవిబొడ్లో పెట్టుకుని తిరిగాడు, వాళ్ళ నాన్న.

సీత పెళ్ళి అడుగడుగునా దెబ్బ లాటల్తో, దెప్పు కోడాలతో అలకలతో, నిష్ఠూరాలతో, చాలా సందడిగా జరిగిపోయింది. గోపాలం సీతతోపాటు దాని అత్తా రింటికెళ్ళి మూడు రోజులున్నాడు. ఆ మూడు రోజులూ గోపాలం అన్నం జోలికి పోలేదు. తొక్కుడు లడ్డూలూ, పంచదారతో చుట్టిన పూతరేకులూ, బెల్లం సున్నుండలూ, కొబ్బరికోరు కజ్జికాయలూ, శేరున్నర మజ్జిగపట్టే వెండి గిన్నెలనిండా పరమాన్నవూ పులిహోర లతో కాలం గడిపాడు. సీతని మళ్ళీ పుట్టింటికి తీసి కెళ్ళడానికి ఇంటి దగ్గిర్నించి పెళ్ళి పెద్దలొస్తే "దాన్ని తీసికెళ్ళండి. నేను వీళ్ళింట్లో కొన్నాళ్ళుండి వొస్తాలే" అన్నాడు గోపాలం. వాళ్ళంతా కేకలేసి అతన్ని కూడా బలవంతంగా లాక్కెళ్ళారు.

తర్వాత సీత నాన్నకీ, అత్తారికీ పోట్లాట లెక్కువ య్యాయి. సీత నాన్న, కూతురికి ఇస్తానన్న కట్నం ఇవ్వలేదు, లాంఛనాలూ ఇవ్వలేదు. ఇస్తాడనే ఆశన్నా లేకుండా 'ఛస్తే ఇవ్వను పొ'మ్మన్నాడు. అప్పట్నించీ సీతని అత్తారు తీసికెళ్ళనే లేదు. గోపాలానికి మళ్ళీ ఆ మిఠాయిలు దొరకనే లేదు.

సీతా వాళ్ళమ్మ ధైర్యం కూడగట్టుకుని మొగుడితో చెప్పబోతే — "నువ్వూ ఏడిశావులే ఫో" అన్నాడాయన.

కొడుకు చెప్పబోతే — "నువ్వూ ఏడిశావులే, ఫో" అన్నాడు.

ఆయన, ఇంట్లో వాళ్ళనీ, బయట వాళ్ళనీ, చుట్టాల్నీ, పాలేళ్ళనీ, అందర్నీ ఆ వొక్కమాటే అనేసి బిగదీసు క్కూర్చుంటాడు. ఆయన్ని జయించటం వియ్యాల వారి తరంకూడా కాలేదు.

ఒకసారి, ఆయన, అల్లుణ్ణి కూడా "ఏడిశావులే, ఫో" అన్నాడు. అప్పట్నించి అల్లుడు గుమ్మం తొక్క లేదు.

సీత ఇంక అత్తారింటికి వెళ్ళే రోజు రాదేమోనని వాళ్ళమ్మకి వొకటే బెంగ! ఎప్పుడూ బొటబొటా కన్నీళ్ళే!

గోపాలానికి రెండు గొప్ప బాధ్యతలున్నాయి. వొకటి — తల్లికి మంచి వైద్యం చేయించాలి! ఆవిడ కెప్పుడూ ఏదో జబ్బు.... నీరసం..... రక్తం లేదు. విశ్రాంతి.... మంచి ఆహారం..... టానిక్కులు.... పుష్టిగా నేతి మజ్జిగలు... అవన్నీ ఆ భర్త బతికివుండగా జరిగే ఆశ లేదు. తండ్రి ఎప్పుడు పోతాడో చెప్పమంటే, ఏ జ్యోతిష్కుడూ చెప్పలేకపోయాడు, పాతచొక్కాలూ పంచలూ పట్టుకుపోయారు గానీ! తండ్రిని చంపి, తల్లిని బతికించాల్సిన బాధ్యత తనదే ననుకుంటాడు గోపాలం.

రెండు—చెల్లెల్ని అత్తారింటికి పంపాలి. దానికి భర్తంటే చాలా ప్రేమ. అతనికికూడా అంతే. తను తండ్రి నీడలో ఎలా పడి వున్నాడో, అతనూ తల్లిమాట కింద అలాగే మగ్గుతున్నాడు. పెద్ద రాక్షసులిద్దరూ ఈ జన్మకి సఖ్యపడరు. వాళ్ళే కళ్ళు తెరుస్తారని వూరు కుంటే, సీత జీవితం బూడిదలో పోసిన పన్నీరవు తుంది. అలా జరగటానికి వీల్లేదు. చేతిలో పది వేల రూపాయలు పట్టుకుని అందరి కష్టాలూ తీర్చెయ్యాలి! వెధవది, ఆ పదివేలతోనే చిక్కు!

★ ★ ★

చంద్రుడు ఆకాశం ఎక్కి వొస్తున్నాడు. చెరువు గట్టు నిర్మానుష్యంగా వుంది. నీళ్ళల్లో రాతిమెట్లు తేలుతున్నాయి.

గోపాలం వొక్కడూ కూర్చున్నాడు.

అతని మనసంతా దిగులుగా వుంది. ఎప్పటికన్నా భారంగా వుంది. ఆ రోజు పెద్ద పండగ. ఏ పండగా పండగలాగ గడపటం అతనికి తెలీదు. రోజూకన్నా విచారంగా గడుస్తుంది. చెల్లెలు కొత్తబట్టలు కట్టు కోదు. తల దువ్వుకోదు. కూతుర్ని చూచి వాళ్ళమ్మ ఏడుస్తూ వుంటుంది. తన తండ్రి దగ్గర ఏవేవో నగలు తాకట్టు పెట్టుకున్న పేద వాళ్ళు వాటికోసం వొచ్చి పోతూ వుంటారు. ఏ వడ్డీ డబ్బులో సరిపోలేదని ఆయన వాళ్ళ ముక్కుపుడకలో, చెవుల దుద్దులో ఇవ్వటానికి నిరాకరిస్తూ వుంటాడు.

వాళ్ళు ఎంత జాలి కలిగేలాగ అడిగినా "ఏడిశావు ఫో" అని వాళ్ళని వెళ్ళగొడుతూ వుంటాడు.

వెంకన్న కూతురు, ఆరేళ్ళబట్టి పండక్కి జడ కుచ్చులు వేసుకుంటానని వొకటే ఏడుపు. వాళ్ళమ్మ దాన్ని లాక్కొచ్చి పొద్దున్న పెద్దాయన కాళ్ళమీద పారేసింది. ఆయన వొక్క తన్ను తన్ని బయటికి తరి మాడు. చిట్టి ఏడుస్తోంటే గోపాలం మనస్సు విల విల్లాడింది.

ఎప్పట్లాగే పండగ గడిచిపోయిందిగానీ, గోపాలం పట్టుదల ఎప్పటికన్న ఎక్కువైంది. పిచ్చిపట్టిన వాడి లాగ వొక్కడూ అర్ధరాత్రి వరకూ చెరువుగట్టునే కూర్చు న్నాడు.

కళ్ళ ముందేదో తళతళా మెరిసింది. కత్తే!

"కదలకు. ఉంగరం తీసియ్యి!"

గోపాలం కదిలి తలతిప్పి చూశాడు. నల్లటి ముసుగు!

"ఊఁ, తియ్యి ఉంగరం!"

గోపాలానికి ఫక్కున నవ్వొచ్చింది, "ఉంగరమా? ఎవరిదీ?"

"నరుకుతా. చెర్లో కొప్పెడతా. తియ్యి ముందు!"

"చాల్లెండి దొంగగారూ, సిగ్గేస్తోంది నాకు. మా నాన్న, ఉంగరం కూడా చేయించాడా?" రెండు చేతులూ ముసుగు మొహం మీదికి చాచి నాట్యం చేస్తోన్నట్టు తిప్పాడు గోపాలం.

"పోనీ నీ దగ్గిరేముంటే అది తియ్యి! డబ్బు తియ్యి!"

"డబ్బా? నా దగ్గిరా? భలేవారేనే! మీ దేవూరూ? చలమయ్య కొడుకునండీ!.... మీరే చెప్పకోండి నా దగ్గిరేముంటాయో."

"అదంతా నాకు తెలీదు. ముందు డబ్బంతా అక్కడపెట్టు!"

"ఏంటి దొంగగారూ! మీరు మరీనూ. డబ్బులుంటే

ఇక్కడెందుకు కూర్చుంటానూ, సినిమాకి పోకుండా?"

"ఏదీ జేబు చూపించూ!"

"జేబా! మొన్న మా నాన్నమీద కోపం వచ్చి చింపేశా."

"ఏడవకపోయావూ? జరుగు కాస్త!" అని దొంగ గారు గోపాలం పక్కన చతికిల పడ్డాడు, అతన్ని నమ్మి.

"మీరు ముసుగు తీసెయ్యండి. లేకపోతే నన్ను కూడా ముసుగులోకి రానివ్వండి. ఇద్దరం మాట్లాడు కుందాం. చెప్పండి. ఏంటి సంగతులు? అ కత్తి కొంచెం దూరంగానే పెట్టారుకదా?"

దొంగగారు ముసుగు తీసేసి ప్రత్యక్షం అయ్యాడు!

"హోరీ నువ్వంట్రా!" అని గోపాలం, ప్రాణ మిత్రుణ్ణి కావలించుకున్నట్టు దొంగగార్ని కావలించు కున్నాడు. ఆ దొంగ, అప్పారావు. నిజంగా గోపాలానికి చిన్ననాటి మిత్రుడే. ఎంతో తెలివిగా చదివేవాడు. వాళ్ళ నాన్న పుస్తకాలు కొనలేక బడిమానిపించాడు. అప్పా రావు నాన్న, పొలం దగ్గిరదొమ్మీ కేసులో చాలా అన్యా యంగా జెయిలుకెళ్ళాడు. వాళ్ళమ్మ కూలిచేసు కుంటూ బతుకుతోంది. అప్పారావు మనసు ముసుగు ఉద్యోగం మీదికి మళ్ళింది.

"నువ్విలా చేస్తున్నావని చాలామంది అన్నారు గానీ నేను నమ్మలేదు సుమా! ఏవిట్రా ఈ వెధవ పని?" అని విసుక్కున్నాడు గోపాలం.

"ఏం చెయ్యమంటావు మరి?" అని అప్పారావు బీడీ వెలిగించాడు.

గోపాలంకూడా సరదాపడి ఓ బీడీ అడిగి, అగ్గిపుల్ల కూడా అడిగి, అంటించాడు. దాంతో ఉక్కిరిబిక్కిరై చెర్లోకి విసిరి, "హారేయ్! నాకో ఉపాయం వొచ్చింది. నువ్వు నాకు దేవుళ్ళాగా కనబడుతున్నావు. చెప్పనా?" అన్నాడు.

అప్పారావు అదేం వినిపించుకోకుండా "ఇంతకీ రేపు నువ్వు జేబునిండా డబ్బెట్టు కొస్తావా, లేదా? తేల్చు ముందు."

"డబ్బేంట్రా? వేళ్ళనిండా ఉంగరాలు కూడా పెట్టుకొస్తాను. నాక్కొంచెం సాయం చెయ్యాలి నువ్వు. మానాన్న కావిడిపెట్టి లేదూ? నల్ల చెక్కది.... అది తియ్యగలవా?"

"ఎందుకు తియ్యనూ తాళాలుంటే?"

"ఏడిసినట్టుంది. తాళాలు మా నాన్న బొడ్లో వుంటాయి. ఆ వెధవ బొడ్డు ఆయన పొట్టచాటున వుంటుంది. అయితే నువ్వు తాళాలు లేకుండా పెట్టెలూ అవీ తియ్య లేవూ? ఎందుకురా నీ దొంగ జన్మా, నువ్వూనూ. నేను నీ పనిలోకి దిగితేనా...."

"కత్తీ — సుత్తీ పట్టుకున్నానంటే ఆ పుచ్చుకావిడి పెట్టి ఓలెక్కా? పద చూద్దాం!" అని లేవబోయాడు అప్పారావు.

"ఉండ్రా బాబూ! ఇవ్వాళకాదు, రేపు. రేపు గుళ్ళో హరికథ వుందిగా? ఇంట్లో అందరూ పోతార్లే. మా నాన్న ముండా కొడుకు కూడా ఏడాదికోసారి ఇల్లు కదు ల్తాడు. సరిగ్గా ఇవ్వాళ నువ్వు నాకు దేవుళ్ళాగ దొరి కావు. చూపిస్తాను నా తడాఖా!" అని వీరావేశంతో ఉప్పొంగాడు గోపాలం.

ఇద్దరూ చాలాసేపు గుసగుసల్తో కార్య క్రమం నిర్ణయించుకుని.... కావలించుకుని విడిపోయారు.

★ ★ ★

మర్నాటి రాత్రి అంతా అనుకున్నట్టు చాలా సక్ర మంగా జరిగింది.

రాక్షసి నోరులాగ తెరిచివున్న కావిడి పెట్టి ముందు గోపాలం, అప్పారావూ కూర్చుని అందులో కాయితాల కట్టలన్నీ తీసి వీలైనంత చిన్న చిన్న ముక్కలుగా చింపి పోశారు. వొకరికన్న వొకరు ఉత్సాహంతో పోటీలుపడి పని ముగించారు. గోపాలానికి వీశమెత్తయినా తట పటాయింపు కలగలేదు. ఊహ తెలిసిన క్షణం నించీ లోపలి పొరల్లోంచి ఘనీభవిస్తూ వొచ్చిన కసిలో వొందోవొంతన్నా తీరలేదు.

"హారే అప్పారావ్! ఆ ఇనప్పెట్టి బద్దలు కొట్టరా! చిట్టి జడకుచ్చులున్నాయేమో చూద్దాం" అన్నాడు. వొక్క గంతులో అప్పారావు ఇనప్పెట్టిమీద పడ్డాడు. ఉద్యోగంలో కొత్తగా దిగాడేమో అతనింకా ఆ పాఠం నేర్చుకోలేదు. దానిచుట్టూ ప్రదక్షణాలు చేసి "రేపు మా మేస్టార్ని తీసుకొస్తాలే" అన్నాడు.

గోపాలం చాలా నిరుత్సాహపడి, భోషాణం చూపించాడు. అది వొక్క తన్నుతో పగిలి వూరుకుంది. దాంట్లో చాలా ఆశ్చర్యంగా రాగి బిందెలో రూపాయల

కట్టలు దొరికాయి. తప్పుతప్పులుగా లెక్కపెట్టినా, రెండు వేలకి పైగా వున్నాయి. అప్పారావు కంగారుగా అవన్నీ పైపంచలో మూటకట్టి గోపాలం ముందు పెట్టాడు — "ఏం చేద్దాం?" అన్నాడు.

"మా అమ్మ .... మా సీత...." అని కలవరించాడు గోపాలం.

"పిచ్చోడివా, మంచోడివా? వాళ్ళకోసం ఈ డబ్బు ఉపయోగిస్తే నీ రహస్యం బైటపడిపోదా? మీ బాబు .... నీ ఎముకలు .... సున్నం...."

"ఏడిశాడు...."

"నా దగ్గిరకాదు. రేపు ఆయన మొహం మీద ఈమాటే ధైర్యంగా అనేశావంటే నీ సమస్యలన్నీ తీరిపోతాయి. ముసిలోడికి జడిసి ఈ చాటుమాటు ఎవ్వారం ఎందుకోయ్? రాజాలాగ ధిక్కరించి నిలబడాలి గానీ...."

"అంటే, ఏం చెయ్యాలంటావూ?"

"నిర్భయంగా రంగంలోకి దిగు! గాది తాళాలు బద్దలుకొట్టి ధాన్యం అంతా అమ్మేసి ఇంట్లో అవసరాలన్నీ తీర్చు! ఇనప్పెట్టి తాళాలు వూడలాక్కుని ఎవరి వస్తువులు వాళ్ళకి అప్పగించెయ్! ముసిలోడు అడ్డొస్తే చాచి లెంపకాయ కొట్టు! పోలీసులు పట్టుకుపోతే దర్జాగా జైల్లో కూర్చో! అదయ్యా వీరత్వం!.... అదయ్యా...."

గోపాలం శరీరం ఉప్పొంగింది "చాలు!.... చెప్పకు!"

అబ్బ! నిజంగా అదంతా చేసేస్తే!

"గోపాలం! ఈ డబ్బు నాకిచ్చెయ్యి! ఏదో చిన్న వ్యాపారం పెట్టుకుని నిలకడగా బతుకుతాను. నీ అవసరాలు ఇలా తీరేవి కావు, నీ తెగింపుతో జరగాలి గానీ! మా నాన్నని ఎంత అన్యాయంగా జెయిల్లోకి తోయించారో నీకు తెలీదా? మన చిన్నప్పుడు మా అమ్మ మీ అమ్మలాగే ఇంట్లో సుఖంగా వుండేదికాదా? నేను రొండేళ్ళు ఎంతో నమ్మకంగా పాలేరు పని చేస్తే, ఆ రామయ్య ఎవరో చేసిన దొంగతనం నా మీదపెట్టి గొడ్డుని బాదినట్టు బాదాడు. నువ్వెరగవా?.... నీకీ డబ్బువొాక లెక్కంట్రా. నీ పేరు చెప్పుకుని మా అమ్మా, నేనూ...."

"సరే, సరే! అలాగే తీసుకుపో! జాగ్రత్త! తెలివిగా మసులుకో! ఏదన్నా ముంచుకొస్తే నీ మీదకి రానివ్వన్లే."

ఇద్దరూ చింపిన కాయితాలన్నీ పెట్లో పోసి ఎక్కడి వస్తువు లక్కడ సర్ది దొంగతనం వెంటనే బయటపడకుండా జాగ్రత్తపడ్డారు.

అప్పారావు గోపాలాన్ని — "ఒరే! నువ్వెంత మంచోడివిరా!" అంటూ కావలించుకున్నాడు.

అబ్బ! ఎంత సుఖంగా వుందా కావలింత! ఇతర్లకి కొంచెం మంచి చేస్తే, వాళ్ళెంత ఎక్కువ సంతోషిస్తారో ఇన్నాళ్ళూ తెలియనే తెలియదు కదా? అప్పారావు, ఆ పాడు దొంగతనాలు మానేసి — ఏదన్నా వ్యాపారం చేసుకుంటూ వాళ్ళమ్మతో సుఖంగా బతికితే!

ఇద్దరూ గబగబా చీకట్లో చేతులు పట్టుకుని నడుస్తున్నారు. దూరంగా గుడి దగ్గిర హరిదాసు పాటా, చిడతలూ వినిపిస్తున్నాయి.

అప్పారావు భక్తిగా — "ఇవ్వాళ లేచిన రోజు మంచిదిరా గోపాలం, దేవుడికి దణ్ణం పెట్టుకుని దక్షిణ వేసి పోదాం రా!" అన్నాడు.

గోపాలం వొప్పుకోక — "ఎందుకురా డబ్బు ల్దండగ! ఆ డబ్బులు పెట్టి బీడిలు కొనుక్కుని, రేపు చీకట్నే కోవటి గౌరయ్యని కాటా తీసుకురమ్మని చెప్పేసి వొద్దాం" అన్నాడు.

అప్పారావు సంబరంగా — "నిజంగా అంతపనీ చేస్తావేంట్రా?" అని నమ్మలేనట్టు చూశాడు.

"నిజంగా ఏంటీ, చూడు ఏంచేస్తానో! ముసలాడు కిక్కురుమన్నాడంటే ఆడికి మూడిందన్నమాటే!.... మా అమ్మని డాక్టర్ దగ్గిరికి తీసుకు పోవాల్రా! మా చెల్లెల్ని .... అది సర్లే! రేపు ధాన్యం తూచే పనుంటది. తప్పకుండా రా! ఏం?"

ఇద్దరూ గుడిపక్కనించి నడిచారు. హరికథ అయిపోయింది. పూజారి దక్షిణ పళ్ళెం తిప్పుతున్నాడు పందిట్లో.

గోపాలం నాన్న బొడ్లోంచి వొక్క పైసతీసి పిడికెట్లో గట్టిగా పట్టుక్కూచున్నాడు, దక్షిణ పళ్ళెంకోసం!

[1972 జనవరి సంక్రాంతి 'స్వాతి' మాసపత్రికలో.] ★